

Halit Ziya Uşaklıgilin Aşk Memnu Romanında Aşk ve Aile İlişkileri Üzerine Bir İnceleme

Naznaz Bahjat Tawfeq*

*Türk Dili Bölümü, Diller
Fakültesi, Selahaddin
Üniversitesi- Erbil
naznaz.tawfeq@su.edu.krd

Reiceved | 11/06/2023
Accepted | 18/07/2023
Publishe | 15/02/2024

Keywords:

Aşk,
ilişki psikanali,
intihar,
aile .

Abstract

Servet-i Fünun döneminin en önemli romancılarından Halid Ziya'nın Aşk-ı Memnu romanı Tarih bakımından ilk Türk romanı olarak pek çok yazar tarafından kabul görünmüştür. Romanın incelenmesinde tek bir karakter üzerinde değil bütün karakterler üzerinde durmak ve tek tek değerlendirmek doğru olacaktır. Böylece tüm karakterler arasındaki dinamikler üzerinde durmak son derece önemlidir. Genç kızlık hayallerinin gerçekleşme beklentisi ile Adnan Bey'le evlenen Bihter'in istediklerine ulaşamamasının hayal kırıklığı ile Behlül'le yasak bir aşk ilişkisine yönelmesi ancak bu ilişkide de ihanete uğraması, intihar kararı ile sonuçlanır. Her ne kadar acı "trajik" başarısızlığı ile Bihter ön planda olsa da süreçteki etkin rolü yönünden her bir karakter incelemeyi hak etmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada psikanalitik açıdan romana yaklaşılabilecek ve karakterlerin yaşamını belirleyen psikodinamikler hakkında kapsamlı bir analiz elde edilmeye çalışılacaktır.

Halit Ziya Uşaklıgilin Aşk Memnu Romanında Aşk ve Aile İlişkileri Üzerine Bir İnceleme çalışmamızın ana konusu olacaktır. Böylece bu çalışmada amaç, Halid Ziya'nın Aşk-ı Memnu romanındaki aşk kavramının insan üzerindeki etkisini göz önüne sermek ve bu aşkların mutsuz bitimini edebiyat sosyolojisi açısından incelemektir. Başka bir amaç ise yasak bir aşkın bir ailenin yıkımına nasıl yol açtığını, sevdiklerini mutsuz etmenin insanın üzerinde bıraktığı etkileri göstermektir.

About the Journal

ZANCO Journal of Humanity Sciences (ZJHS) is an international, multi-disciplinary, peer-reviewed, double-blind and open-access journal that enhances research in all fields of basic and applied sciences through the publication of high-quality articles that describe significant and novel works; and advance knowledge in a diversity of scientific fields.
<https://zancojournal.su.edu.krd/index.php/JAHS/about>

1.Introduction

Çalışmamızda, Servet-i Fünun döneminin en önemli romancılarından Halid Ziya'nın Aşk-ı Memnu romanındaki aşk kavramının insan üzerindeki etkisini göz önüne sermek ve bu aşkların mutsuz bitimini edebiyat sosyolojisi açısından incelemektir. Ayrıca yasak bir aşkın bir ailenin yıkımına nasıl yol açtığını, sevdiklerini mutsuz etmenin insanın üzerinde bıraktığı etkileri göstermektedir.

Aşk-ı Memnu'da yazar iki aileyi ele almıştır. Firdevs Hanım'ın ailesi dejenere olmuş bir aile örneğidir. Adnan Bey'in ise hem kendisi, hem de çocukları o zamanın değer hükümlerine göre iyi tahsil ve terbiye görmüş insanlardır. Bu iki ailede ortaya çıkan tek yabancı unsur Behlül'dür. Behlül, Adnan Bey'in yeğenidir; ama bu akrabalığın romanın akışı üzerinde bir etkisi görülmez. Yalıda kalabilecek ve Bihter ile yasak aşkı yaşayabilecek bir kişi olmaktan öte bir önemi yoktur. Yani Behlül'ün varlığı bir zaruret neticesidir. Firdevs Hanım'ın ailesinde Bihter ön plandadır. Peyker geri planda tutulmuştur. Adnan Bey ailesinde ise, Nihal ön planda, Adnan Bey ile Bülend geri plandadır. Evlilik münasebetiyle bu iki aile birleşince Bihter'in karakteri hadiselere hakim olur.

Aşk-ı Memnu romanında Bihter ile Behlül'ün aşk ilişkilerinin Adnan Bey'in ailesini etkilemesi söz konusudur. Roman, kırk beş yaşlarındaki Adnan Bey ile yirmi iki yaşındaki Bihter'in evlenmesiyle başlar. Bu evlenmenin öncelikle, Adnan Bey'in kızı Nihal'in ve ailedeki diğer insanların üzerindeki etkisi olmuştur. Evliliğinde aradığı mutluluğu bulamayan Bihter ile Adnan Bey'in yeğeni Behlül arasındaki yasak aşktır. L. Sami Akalın'a (1979) göre, "Aşk-ı Memnu, ölçüsüz ve maddeye dayanan bir evlenmenin doğurduğu, gerek sosyal gelenekler, gerek kanun önünde gelişmesi yasak olan bir aşkın acı hikâyesidir" (s. 29).

Halid Ziya'nın Aşk-ı Memnu romanındaki yasak aşkın bir aileyi getirdiği boyut ferdi ve sosyal açılardan incelenerek karakterlerin toplumsal değerlere ters düşmesi ve ahlaki değerlerle çatışmalarının ölümle sonuçlanacağını açıklamaktır. Cevdet Kudret'e (1987) göre, "Yazarın en olgun eseri sayılan bu romanda, aşktan başka bir düşünce ve dertleri olmayan, çalışmadan yaşayan, hazır yiyici ve alafangalık düşkünü birtakım kimselerin ve onlar aracılığıyla bir toplum katının yaşayışı anlatılmıştır" (s. 208).

Bu çalışmada, Servet-i Fünun döneminin en önemli romancılarından Halid Ziya'nın Aşk-ı Memnu romanındaki aşk kavramının yapısal olarak incelenmesi ve Aşk-ı Memnu romanında olaylar zincirini oluşturan çeçitli aşamaları, kişiler üzerinde yoğunlaşan temalara göre tespit etmek mümkündür. Her ne kadar aile içinde yaşanan olumsuz bir olayın herkesi etkilemesi söz konusuysa da biz, bu çalışmamızda "aşk ve aile" gibi kavramlara yüklenen anlamları ve bunun sonucu yaşanan olayları Firdevs Hanım, Bihter, Behlül ve Adnan Bey cephesinden değerlendireceğiz.

Aşk-ı Memnu'da olay, Boğaziçi'nde bir sandal gezintisiyle başlar. Adnan Bey kırk beş yaşlarında, zengin, zarif, kültürlü bir kişidir. Karısını kaybettikten sonra Boğaziçi'ndeki yalısında kızı Nihal, oğlu Bülend ve hizmetkârları ile birlikte yaşamaktadır. Bihter yirmi iki yaşında güzel bir genç kızdır. Adnan Bey'in kendisiyle ilgilendiğini düşünen annesi Firdevs Hanım'ın karşı çıkmasına rağmen Adnan Bey'le evlenir. Olcay ÖnerToy (1995) bu konuda şöyle der "Romancı bu yapıtında evlenen kadınla erkek arasındaki kimi ayrılıkların evlilik yaşamında ortaya çıkarabileceği sarsıntılar üzerinde durmuştur" (s. 69).

Adnan Bey ile Bihter'in evliliği başlangıçta çok iyidir. Fakat bir süre sonra Adnan Bey'in hizmetkarlarından bazıları Bihter tarafından işten atılıyor. Nihal'in çok sevdiği kardeşi Bülend yatılı okula gönderilir. Bütün bunlardan Bihter'i sorumlu tutan Nihal'in Bihter ile arası açılır. Bunlara bir de mürebbiyesi Matmazel Courton'un gönderilmesi eklenince Nihal, Bihter'e kin duyar.

Bihter bir yandan kocasıyla arasında olan yaş farkından, bir yandan da Firdevs Hanım'ın kışkırtmaları ve yanlış davranışları sonunda bir boşluğa düşer. Bu zayıf anında

Behlül'e yakınlık duyar. Yalıda kalan Adnan Bey'in yeğeni olan Behlül macera düşkünü, yakışıklı ve çapkın bir gençtir. Bihter "Behlül'ü sevmiyordu, hayır, bundan emindi; çapkın bir çocuktan başka bir şey olmayan bu adam hakkında aşka benzer hiçbir şey duymamış idi" (Uşaklıgil, 2005, s. 255). Fakat daha sonra gelişen olaylar neticesinde Bihter ve Behlül geceleri Behlül'ün odasında buluşurlar ve aralarında bazı yakınlıklar kurulur; fakat Behlül için Bihter diğer kadınlardan farksızdır. Bu sebeple Bihter'i de aldatır.

Bir süre sonra ayak ağrıları bahane ederek yalıya taşınan Firdevs Hanım, Nihal ile Behlül'ün nişanlanması fikrini ortaya atar. Önce bir şaka sayılan bu fikir, zamanla herkesin aklına yatar. Nihal adada halasının yanındayken Behlül'ün teklifini kabul eder. Bu arada Bihter Firdevs Hanım'a her şeyi anlatır, ve bu evliliğe engel olmasını yoksa her şeyi kocasına anlatacağını söyler. Bunun üzerine Firdevs Hanım, Bülend'le adadaki Behlül'e bir pusula gönderir. Fakat Behlül adadan ayrılırken bu kağıdı düşürür. Kağıtta yazılanlardan şüphelenen Nihal, yalıya döner. Merdiven başında Behlül ile Bihter'in konuşmasını duyarak bayılır. Bunun üzerine Adnan Bey, Nihal'in odasında Beşir'in yanına gider. Beşir orada, dirilmiş bir heyula heyetinde duruyor ve kavrulmuş dudakları titreyerek, beyazları donmuş gözlerinde vahşi bir handa ile, bütün simasını geren derin bir ıstırapla Nihal'e bakıyordu; sonar gözleri titreyerek Adnan bey'e dikildi, bir şey söylemek isteyerek dudakları kıpırdandı, daha sonar birden döndü; odanın kapısına kadar giderek sürmeledi ve dönerek, söylemeye davet bekleyen gözlerle baktı. Adnan bey sordu:

___ Ne oluyorsun, Beşir?

Beşir kuru bir sesle:

___ Küçük hanımı öldürüyorlar, dedi; artık hepsini söyleyeceğim. Ve yataklığın demirine dayanarak, gözleri Adnan Bey'in gözlerinden kaçınarak, konuşmaya başladı. O hepsini biliyordu, kaç geceler soğuklarda, yağmurların altında, karanlık köşelerde gizlenerek, sofanın şehnişininde saatlerce onları bekleyerek, yorulmaz bir tecessüsle takip etmiş idi. Kendisini kemiren bu sırrı haber vermeye kuvvet bulamamış idi. Beşir anlatırken , perişan bir tarzda bütün gördüklerini, bildiklerini böyle dökerken ikide birde:

___ Size neden haber vermedim, diyor, sonar bu sualine cevap vermeyerek:

___Haberiniz olsaydı belki böyle olmazdı, mütalaasıyla Adnan Bey'in yüzüne bakıyordu.

Adnan Bey sapasarı, bir hareket etmeyerek, bir kelime söyleyemeyerek, kulaklarının içinde işittiklerini bir kargaşalık buhranına boğan uğultularla, gözlerini Beşir'den ayırmayarak dinliyordu. Beşir bugün Ada'dan avdeti naklediyordu:

___ Bülent Bey geldi, Behlül Bey İstanbul'a indi, diyordu, sonra malumatını burada bir vukuf fasılası açarak son vakaya atılıyordu.

O, bugün bir şeye, bir büyük vakaya muntazırdı bu vakayı, odasında, yarı giyinmiş, yatağının kenarında mevut bir şey beklercesine beklemiş idi. Beşir bitirdikten sonra, bütün kuvvetleri birden sönererek, oraya, Nihal'in yatağının kenarına çöktü ve iki elleriyle yüzünü kapayarak hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Adnan Bey başının üstünde bir dünya parçalanmışçasına, ezilmiş gibi, hala gözlerini Beşir'den ayırmayarak duruyordu; sonra birden taşan çılgın bir öfkeyle, bir şeyler kırmak, bir şeyler öldürmek isteyen bir köpürme ile kalktı. Ne yapacağını bilmiyordu, odanın içinde dönüyordu. Bihter! Bihter! Ona Bihter lazımdı; kollarından tutacak, Bihter'i kıracaktı. Aralık kapısına koştu.

Bihter, maddi açıdan olduğu kadar, kendisine göre ilerlemiş yaşına rağmen Adnan Bey'le evlenmekle, düşlediği hayatın bütün imkanlarından yararlanmayı umar. Başlangıçtaki hayallerine göre Adnan Bey'le evlenmek demektir. Bihter ile evlenmeyi düşünen yaşlı Adnan Bey ise bir genç kızı, parayla çok kolay elde edebileceği hesabı ile ona sahip olma hırsına kapılır. Başından bir evlilik tecrübesi geçmiş, kültürlü ve olgun bir beyefendi diye tanıtılan bu adam, ikinci kez evlenmeyi düşünürken, gönlünü eğlendirmek yerine, biraz akılcı ve öngörülü hareket edebilseydi, aralarındaki yaş farkının sorun oluşturabileceğini bir an olsun

anlayabilecekti kuşkusuz. Görüleceği üzere, onları bu yanlış evlilik kararına götüren şey, hırs ve heveslerine kapılmaları sebebiyle evlilik olgusunun bir ömrü feda etmeyi gerektirecek kadar uzun bir süreyi kapsayacağını kestirememiş olmalarıdır.

Halit Ziya, romanda Bihter'in felaketini hazırlayan sebeplerin başında onun yaşça dengesizliğe dayanan bir evlilik yapmış olmasını gösterir. Bu durumda, "Eğer aralarında yaş farkı olmasaydı mutlu olabilirdiler miydi?" diye düşünmeden edemiyoruz. Çünkü evlilikte yaşça dengenin sağlanmasını, romanın önemli dokusundan dolayı biz bu hükmü vermeye cesaret edebiliyoruz; çünkü bu yüzden Behlül'ün varlığı sadece günün birinde yaşanma ihtimali yüksek olan bir olayı çabuklaştırmıştır. Öte yandan geç de olsa, Adnan Bey'in Behlül kadar olmadığını farkına varması ve bu genç adamın hayatlarında fazla olduğunu itiraf etmesi, yine evlilikte yaş farkının önemli bir etken olduğunu ispat eden bir gelişmedir. Sebepler sonuçları doğurmuş ve Bihter, uğradığı hayal kırıklığı ile ikinci aşamada mutluluğu yasak bir aşta bulmuştur.

Aşk-ı Memnu'da Bihter ile Behlül'ün aşkını yasak aşk olarak nitelendirdiğimiz tema, bu romanda yaşananlar yasak aşk değil, yasak ilişkidir. Bihter için bu aşk, daha doğru bir ifadeyle bu ilişki, sıkılıp bunaldığı evlilik hayatına bir renk, bir coşku, bir heyecan katmak demektir. "Bu aşk bütün tehlikeleri ve zorlukları ile onun için daha çekici, daha ihtirash bir şey olacaktı" (Moran, 1997, s. 79).

Behlül için ise bu ilişki, tehlikeli ve heyecanlı bir oyun demektir. Behlül pek çok kadınla ilişki yaşamış, kadınlardan bıkmıştır; ancak bu yasak ilişki daha öncekilere benzememektedir. "Herkesin gözleri önünde kimseye hissettirmeksizin sevişmek... Oh! Bu gizli şeyde öyle küçük mutluluklar olacaktı ki... Herkesin içinde Bihter'e yabancı dururken onun bir bakışı olacaktı ki kendisine: 'Ben seninim, yalnız seninim!' diyecekti" (Uşaklıgil, 2005, ss. 253-254).

Romanda işlenen bir diğer tema yalnızlıktır. Romanda yer alan kişilerin çoğu yalnızdır. Bir anlamda *Aşk-ı Memnu*, kalabalık içinde kendisini yalnız hisseden insanların romanıdır. Romanda yalnızlık temasıyla âdeta bütünleşen kişi, Nihal'dir. Küçük yaşta annesiz kalan Nihal, bu boşluğu babasıyla doldurmaya çalışır. Babası onun her şeyidir. Babasının genç bir kızla evlenmesi, Nihal için ilk darbedir. Çünkü Adnan Bey, evlendikten sonra artık eskisi kadar çocuklarına vakit ayıramaz. Bülent'in yatılı okula gönderilmesi ve yaşı büyüdüğü için odasının ayrılması Nihal'i daha da yalnızlaştırır. Matmazel Courton'da yalından gönderilince Nihal kendisini büsbütün yalnız hisseder. Sevdiğini sandığı erkeğin Bihter tarafından elinden alınması ise Nihal için son darbe olur.

Yıllar önce eşini kaybeden Adnan Bey de yalnızdır. Yıllarca karısının hastalığıyla mücadele etmiştir. Adnan Bey eşi varken de yokken de yalnız kalmış bir adamdır. Kendisini çocuklarına adanmış, ancak yüreğinin derinliklerinde hayat arkadaşının yokluğunu hissetmiştir. Elli yaşında bir adamın Bihter gibi genç ve güzel bir kızla evlenmesinin ardında, uzunca bir süre yalnız kalınması, belli duygulara aç kalınması vardır. Adnan Bey, Bihter'le evlenir, ancak kendisini yine yalnız hisseder. Adnan Bey ile karısı arasında duygusal anlamda bir yakınlık, bir heyecan, bir aşk yoktur. Aralarında soğuk bir ilişki vardır.

Bihter de yalnızdır. Babası, aldatılmanın acısına dayanamamış, kahrından ölmüştür. "Sevmek, sevmek istiyordu. Hayatında yalnız bu eksikti; fakat hayatta her şey bundan ibaretti: Sevmek, evet, bütün mutluluk yalnız bununla elde edilebilirdi... Sevmek istiyordu, ateşler içinde delice bir aşk ile sevecek mesut olacaktı" (Uşaklıgil, 2005, ss. 211-212). Kocasının pek çok erkekle aldatan bir annenin kızıdır, Bihter anne sevgisinden, sıcaklığından, şefkatinden mahrum büyümüştür. Firdevs Hanım'ın derdi süslenmek, gezmek, eğlenmektir. Adnan Bey'le evlenmek, Bihter için bir kurtuluş gibi görünür başlangıçta. Fakat yirmi iki yaşında genç bir kadının elli yaşında bir adamla mutlu olması mümkün değildir.

Fethi Naci'ye (2007) göre, "Halit Ziya Uşaklıgil, *Aşk-ı Memnu*'da, 19. yüzyılın sonunda yaşayan zengin ve aylak bir toplum katının yaşam biçimini; varlıklı, geleneksel Türk ailesinin 'Batılı' yaşama biçiminin etkisi altında çözülüp altüst oluşunu, yozlaşmasını; bir toplum katının yaşadığı ve eğlendiği yerleri (konaklar, yalılar, Boğaziçi, Büyükkada, Göksu, vb.); birey olarak bütün somutluklarıyla bir toplum katının insanlarını, dünyaya ve insanlara bakış açılarını, bu insanlar arasındaki ilişkileri anlatıyor" (s.10)

Toplumsal çöküntünün derinlemesine işlendiği roman batılılaşmanın olumsuz yanlarını ve bunların doğurduğu sonuçları ele almıştır. Romanda üzerinde durulan diğer bir tema yozlaşmadır. Halit Ziya bu romanıyla, geleneksel Türk ailesinin yaşam biçimindeki çözülmeye, ahlaki değerlerin yok oluşuna dikkat çekmiştir. Romanda ahlâki çürüme, üç kişi üzerinden yansıtılmıştır: Firdevs Hanım, Bihter, Behlül. Firdevs Hanım, kocasına sadakat göstermemiş, bu yüzden kocasının ölümüne sebep olmuştur.

Bihter de tıpkı annesi gibi kocasını aldatır. Bihter zengin olmak arzusuyla babası yaşındaki bir adamla evlenir, fakat yanıldığını anlaması fazla uzun sürmez. Genç bir kadın olmanın verdiği bastırılmayan duygular Bihter'i yasak bir ilişkiye sürükler. Bihter kocasında bulamadığı gençliği, heyecanı, ateşi; Behlül'de bulur. "Bir gece herkes uyuduktan sonra o, yatağından süzülerek incek, çıplak ayaklarına terliklerini takacak, omuzlarına bir şey atacak, nefes almaktan korkarak kapısını açacak... Ah! O heyecan dakikası!.." (Uşaklıgil, 2005, s. 275).

Burada ilginç olan, genç bir kadının yaşlı kocasını aldatması değil, aldattıktan sonra en ufak bir vicdan azabı duymaması, hiçbir ahlâkî endişe taşımamasıdır. Firdevs Hanım'ın karakter özellikleri kalıtsal yolla kızı Bihter'e de geçmiştir.

Behlül'ün tüm yaşamı gezip eğlenme ve çapkınlık üzerine kuruludur. Evinde misafir olduğu amcasının karısıyla ilişkiye girmekten çekinmez. Bir süre sonra Bihter'den bıkar, onu başka kadınlarla aldatır. Baştan beri kardeşi gibi gördüğü Nihal'le evlenmeye kalkışır. Kalbinde en ufak bir aşk duymamasına rağmen Nihal'le evlenmek istemesi, Behlül'ün çevresindeki insanlara karşı ne derece sorumsuz ve serbest olduğunun bir göstergesidir.

Romanda işlenen diğer bir tema kıskançlıktır. Kıskançlık duygusu, roman kahramanları arasındaki çatışmayı kaçınılmaz kılar. Romanda hemen herkes birilerini birilerinden kıskanır. Babasına aşırı derecede düşkün olan Nihal, Bihter'in yalıya gelmesiyle babasını Bihter'den kıskanır. Babasının artık kendisiyle eskisi kadar ilgilenmeyeceğini düşünür. Vücudunun yıpranmışlığına karşın ruhu bir o kadar genç kalmış olan Firdevs Hanım, Adnan Bey'i kızı Bihter'den kıskanır. Adnan Bey'in, kendisine değil de kızı yaşındaki Bihter'e evlenme teklifinde bulunmasına çok kızar. Üvey anne sıfatıyla yalıya gelen Bihter'e karşı hizmetçiler de cephe alırlar. Kendi aralarında Bihter'in aleyhinde konuşurlar, onu çekemezler. Adnan Bey, yeğeni Behlül ile karısı Bihter arasında bir ilişki olmasından şüphelenir, ancak bu şüphesini kanıtlayacak hiçbir delil bulamaz. Ama yine de genç ve güzel karısının yanında kendisini yaşlı, yeğeni Behlül'ü genç olarak görmeye tahammül edemez. Adnan Bey, yeğeni Behlül'ün gençliğini kıskanır. Bihter, kendisinden bıkip başka kadınlara koşan Behlül'ü kıskanır. Behlül'ün kendisini başka kadınlarla aldattığını bilmesine rağmen yine de onunla birlikte olmayı sürdürür. İhanetlere karşı sessiz kalır, üzüntüsünü içine atar. Son olarak Behlül'ün Nihal'le evlenecek olması, Bihter'in içindeki kıskançlık ateşini alevlendirir. Bu evliliğin önüne geçmek için her türlü çılgınlığı yapar.

Ömer Faruk Huyugüzel'e (2004) göre, "*Aşk-ı Memnu*'da daha çok ferdi mutluluk meselesi ele alınır ve Boğaziçi'nde alafranga bir hayat yaşayan aileler ile bu ailelerin fertleri arasındaki aşk ve kıskançlık duygularına dayanan çatışmalar anlatılır" (s. 65).

Romanda göze çarpan bir diğer tema ihanettir. Bihter başta namuslu bir kadındır; namuslu kalmak için çırpırır, ancak içinde bulunduğu koşullar genç bir kadın olmanın verdiği

istek ve arzular onu yasak bir ilişkiye sürükler (Gülten, 2011: 348). Halit Ziya, Bihter'in yasak ilişkiye sürüklenişinin psikolojik aşamalarını başarılı bir biçimde yansıtır. Bu nedenle okuyucu, Bihter'i suçlamaz. Burada yanlış olan Bihter'in yasak ilişki yaşamaması değil, elli yaşındaki Adnan Bey'in yirmi iki yaşındaki genç bir kadınla evlenmesidir. Behlül'ü, Bihter'den çok ilişkinin yasak olması heyecanlandırır. Birlikte geçirilen bir kıştan sonra her ikisi de birbirinden sıkılır. Bir gün Nihal'in piyanoda çaldığı parçaları dinlerken eski bir kız arkadaşını hatırlar. Bihter'in kırılıp incineceğini düşünmeden, âdeta onu yok sayarak Beyoğlu'na gider. Bihter'i aldatır. Bihter, bir süre Behlül ile küs kalır, fakat yeniden birlikte olmaya başlarlar. Birliktelikleri alışkanlıktan öte bir şey değildir.

“Behlül'ün hatırasında tesadüfle sahip olunmuş bir fahişe hükmünde kalamazdı; artık onun hayatına sahip olmalıydı, onu sevmeliydi, sevmeye çalışmalıydı; bu aşk günahına öyle bir gelecek yolu belirlemeliydi ki onu alçaltmak değil yükseltsin. Evet, bunu ancak aşk temizleyebilirdi” (Uşaklıgil, 2005, s. 257). Behlül daha sonra amcasının kızı Nihal'le evlenmeye kalkışır. Fakat Bihter ihanetin bu kadarını kaldıramaz, Behlül ile Nihal'in evlenmelerini önlemek için yaşadığı gizli ilişkiyi açığa çıkarmaktan çekinmez.

“Bu aşk onlar için asıl tehlikeleriyle, zorluklarıyla çekici oluyordu. Herkesin gözü önünde herkesten saklanan, yalnız, ikisine ait gizli bir hayat vardı ki bütün güzellikleriyle onları daha fazla birbirine yakınlaştırıyor, ilişkilerine fazla bir samimiyet veriyordu” (2005,s. 271).

Romanın sonunda okuyucuyu etkileyen son tema intihardır. Romanın son sayfalarında Behlül ile Bihter'in konuşmalarını duyan Nihal, bayılarak merdivenlerden düşer. Adnan Bey, kızını kucaklayarak odasına götürür. Nihal'in baygın halde yattığını gören Beşir, Behlül ile Bihter arasında yaşananları Adnan Bey'e anlatır. Bihter, kendisini bu kargaşa ortamından kurtaracak birini, yasak aşkı Behlül'ü arar. Behlül, Bihter'le yaşadığı ilişkinin ilk günlerinde, günün birinde ilişkileri ortaya çıkacak olursa kendisiyle uzaklara kaçmayı vaat etmiş, ancak sözünde durmamıştır. İlişkileri ortaya çıkınca kaçıp gitmiştir. Bihter, tıpkı annesi gibi, kocasına ihanet etmiş bir kadın olarak ortada, yapayalnız kalmıştır. “Kendisine, kendi güzelliğine gülüyor ve böyle istifade olunmamaya mahkûm bu güzelliğe gülerken ağlamak istiyordu. Demek bundan sonra, evet bu gece, nihayet bir senelik saldırıdan sonra artık üstün olunamayan vücudunun gençlik isyanı her vakit böyle karşısına çıkacak, sevmek, kucaklamalar içinde mest olmak isteyen mustarip ruhu onu böyle hırpalayacak, ezecek ve bu güzellikler boş emeller içinde çırpına çırpına mahvolacaktı” (2005,s.280).

Bihter, içine düştüğü bu kaos ortamından kurtulmak ister. Kocasına ihanet etmiş bir kadın olarak bu toplumda kendisine sığınabileceği bir yer arar. Yalıda kalması mümkün değildir. Annesi Firdevs Hanım gibi kötü kadın damgası yemiş biri olarak da yaşamak istemez. Zaten Adnan Bey'le evlenmesi de, annesinin kötü ününden kaçmak içindir. O anda aklına kocasının tabancası gelir. Tabancayı kalbine dayar ve tetiği çeker. Annesinin ve kendisinin ihanetlerinin kefaretinin ödemiş olu

SONUÇ

Sonuç olarak çalışmamızda, Bihter ile Adnan Bey'in evlenme sürecinden başlayarak Bihter'i yasak ilişkiye iten sebepleri kişiler üzerinde yoğunlaşan temalara göre tespit ettik. Bihter'in intiharına uzanan bir zaman diliminde onun çevreye uyum mücadelesi ve hayatı sorgulaması bilinçaltına yansıyan gerçeklerle ortaya konulmuştur. Öncelikle belirtmeliyiz ki romana konu olan yasak ilişki ve bunun Türk sosyal yaşamında oluşturduğu tepki eserin dikkati çeken özelliğidir. Türk geleneklerine göre aldatma hele ki o dönemde kabul edilmesi zor bir durumken

bu olayı bir yeğenin yengesiyle yaşamış olması durumu bir trajediye dönüştürmektedir. Görünürde yasak bir ilişki yaşanmasına roman kişisi Adnan Bey ile eşi Bihter arasındaki yaş farkının sebep olduğu izlenimi ağır basmaktadır; ancak Bihter'in bilinçaltı incelendiğinde aşk ve maddiyat gibi iki unsurun bu romanda birbirinden ayrılmasının mümkün olmadığı tespit edilmiştir.

Bireylerin evlilikten ve yaşamdan beklentileri, bu iki unsurun en üst değer kabul edildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim Bihter, Adnan Bey ile göz kamaştırıcı serveti için evlenmiş; fakat aradığı aşkı Behlül'de bulmuştur. Aşık olunca elde ettiği servetle yetinemeyeceğini anlayan Bihter'in sırf aşkla yetinecek bir karakter olmadığı da romanın dokusundan anlaşılmaktadır. Behlül cephesinden baktığımızda ise onun aşkı uğruna her fedakarlığı göze aldığını söyleyemeyiz. amcasının kendisine sağladığı imkanlardan mahrum olmayı göze alamaz. Nihal ile evlenmeyi de rahat bir gelecek ümidiyle kabul etmiştir. Romanda bu durum açıkça dile getirilmese de sezdirilmektedir. Romanın başında güvenilmez bir adam diye tanıtılan Behlül'ün maddiyatçı olduğu açıktır. Bihter'e gelince, bilinçaltı mücadelesi ve intiharı, aşkının gerçekliğini ve masumiyetini kanıtlar gibi görünse de aleyhine gelişen olay ve durumlar onu da maddiyatçı yapmaktadır.

Sonuç, romandaki kişilerin toplumla ilgili yanları törpülenmiş, geriye toplumdan uzak ve toplumun ahlak anlayışının dikkate alınmadığı bir roman oluşturulmuştur. Romanda karakterlerin toplumun hoş görmeyeceği davranışları rahatlıkla yapmaları o dönem alafranga hayat yaşayan yüksek zümrenin nasıl bir yozlaşma içinde olduğunu en güzel şekilde göstermektedir. Farklı sosyal statüdeki insanların aynı mekanı paylaşmalarından doğan çatışmaların anlatıldığı batılaşmış bir romandır.

KAYNAKÇA

- Akalın, L. S., (1979) Halit Ziya Hayatı Sanatı Eserleri. İstanbul. Varlık yayınları
- Bulduker, G., 2011. "Aşk-ı Memnu'da vazgeçilmeyen iki zıt kavram: Aşk ve maddiyet". Uluslararası Hakemli Akademik Sosyal Bilimler Dergisi. Y 1 (1): 346- 348.
- Huyugüzel, Ö. F., (2004) Halit Ziya Uşaklıgil. Ankara. Akçağ.
- Kolcu, A. İ., (2005) Servet-i Fünûn Edebiyatı. Ankara. Salkımsöğüt
- Fethi, N., (2007) Yüz Yılın 100 Türk Romanı. İstanbul. Türkiye İş Bankası
- Kudret, C., (1987) Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman. İstanbul. İnkılâp
- Moran, B., (1997) Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, İstanbul. İletişim
- Önertoy, O., (1995) Halit Ziya Uşaklıgil Romancılığı ve Romanımızdaki Yeri. Ankara. Kültür Bakanlığı.
- Uşaklıgil, H., Z., (2005) Aşk-ı Memnu. İstanbul. Özgür yayınları. (Alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.)

نازناز به هجته توفيق

بهشی زمانی تورکی، کۆلیژی زمان، زانکۆی سه لاهه ددین-ههولیر

naznaz.tawfeq@su.edu.krd

پوخته

رۆمانی (ئه شقی مهنوع) له نووسینی خالید زیا، که یه کتیک له رۆماننوسه گرنگه کانی سه رده می (سیرفیتی فونون)، له لایهن زۆریک له نووسه رانه وهک یه که م رۆمانی تورکی داده نریت له رووی مژووویه وه. له شروقه کردنی رۆمانه که دا، وا باشتره تیشک بخریته سه ر هه موو کاره کته ره کان و یه ک به یه ک هه لسه نگانندیان بۆ بکریت. بۆیه گرنگه له سه ر کاریگه ری نیوان هه موو کاره کته ره کان بوه ستین. (بیته ر) که به چاوه پروانی وه دیه اتنی خه ونی کچیتی هاوسه رگیری له گه ل (عه دانان) کردوه، نه یتوانی بگات به و شته ی که ده یویست به ده ستی به یتیت. نا ئومید ده بیت و روو له خۆشه ویستییه کی قه ده غه کراو له گه ل (بیه لول) ده کات، به لام خیانه تکردن له م په یوه ندییه دا ته نجامه که ی پر یاریکه بۆ خۆ کووشتن. هه رچه نده (بیته ر) به شکسته تاله که ی "تراژیدی" له پیشه نگدایه، به لام هه ر کاره کته ریک شایه نی لیکۆلینه وه یه له رووی رۆلی چالاکانه ی له پرۆسه که دا. له م لیکۆلینه وه یه دا، له روانگه ی ده روونییه وه باس له رۆمانه که ده کریت و هه ولی ته وه ده دریت مانابه کی هه مه لایه نه به ده ست به یتیریت که ژیا نی کاره کته ره کان دیاری ده کات.

شروقه یه ک له سه ر خۆشه ویستی و په یوه ندی خیزانی ناو ته م رۆمانه بابته ی سه ره کی لیکۆلینه وه که مان ده بیت. تامانجان ئاشکرا کردنی کاریگه ری چه می خۆشه ویستی له سه ر مرۆفه کان و لیکۆلینه وه له کۆتایی ناخۆشی ته و ته شقه له رووی کۆمه لناسی ته ده بییه وه. تامانجیکی تر ته وه یه نیشان به دین که چون کاریگه رییه کانی خۆشه ویستییه کی قه ده غه کراو ده بیته هۆی له ناوچوونی خیزان و دلته نگ کردنی خۆشه ویستان.

و شه ی سه ره تاییه کان: ته شقی، په یوه ندی، ده روونی، خۆکوشتن، خیزان

A study On Love And Family Relations In Halit Ziya Uşaklıgil's *Aşk Memnu* Novel

Naznaz Bahjat Tawfeq

Department of Turkish Language Collage
of Languages, Salahaddin University-
Erbil
naznaz.tawfeq@su.edu.krd

ABSTRACT

Halid Ziya (*Aşk-ı Memnu* novel), one of the most important novelists of the Wealth of Arts period, has been accepted by many authors as the first Turkish novel in terms of history. In the analysis of the novel, it would be correct to focus on all the characters, not on a single character, and evaluate them one by one. Thus, it is extremely important to dwell on the dynamics between all the characters. Bihter, who married Mr. Adnan with the expectation of the realization of her teenage dreams, turns to a forbidden love affair with Behlül with the disappointment of not being able to achieve what she wants, but being betrayed in this relationship results in a decision to commit suicide. Although Bihter is at the forefront with her bitter "tragic" failure, each character deserves to be examined in terms of her active role in the process. Accordingly, in this study, the novel will be approached from a psychoanalytic point of view and will be tried to gain a comprehensive meaning about the psychodynamics that determine the characters' lives.

A study On Love and Family Relations In Halit Ziya Uşaklıgil's Aşk Memnu Novel will be the main subject of our study. Thus, this study aims to reveal the effect of the concept of love in Halid Ziya's *Aşk-ı Memnu* novel on people and examine the unhappy ending of these loves in terms of literary sociology. Another purpose is to show how forbidden love leads to the destruction of a family and the effects of making loved ones unhappy.

Keywords: Love, relationship, psychoanalysis, suicide, family